

TAMPERE JANKA
Arkeologinen tarkkuusinventointi

Sami Raninen
Pirkanmaan maakuntamuseo 2011

ARKISTO- JA REKISTERITIEDOT

Tutkimuskohteen nimi: Tampere Janka

Kaupunki: Tampere

Kaupunginosa: Pappila

Tila/kortteli: Janka/5593

Tontti: 837-28-5593-4

Kiinteistö: 837-589-11-191

Tutkimuksen laji: Inventointi

Kohteen ajoitus: Historiallinen aika

Peruskarttalehti: 212312

YKJ-koordinaatit: N 6824256 E 3332734

Maanomistaja: Jankan jakamaton kuolinpesä, maanomistajan edustaja Ilpo Janka

Tutkimuslaitos: Pirkanmaan maakuntamuseo

Kenttätöyönjohtaja: Sami Raninen

Kenttätöyöaika: 17.8. – 26.8.2011.

Tutkitun alueen laajuus: 6717 neliömetriä (tarkkuusinventoidun tontin pinta-ala)

Tutkimusten kustantaja: Maanomistaja

Tutkimuskustannukset: 3627 e + alv

Löydöt: Ei säilytettäväksi otettuja löytöjä

Digitaaliset kuvatallenteet: Päänumero KYY 85: 1 - 18

Arkistoitu kirjeenvaihto: Pirkanmaan maakuntamuseon lausunto, TRE 9681/12.03.02/2008

Tutkimuskertomuksen sivumäärä:

Liitteet: Liite 1: Koekuoppien sijainti kantakarttaan merkittynä

Liite 2: Muinaisjäännösalueen rajausta kantakarttaan merkittynä

Liite 3: Valokuvaluettelo

Alkuperäisen tutkimuskertomuksen säilytyspaikka: Pirkanmaan maakuntamuseo,

Kulttuuriympäristöyksikkö (KYY)

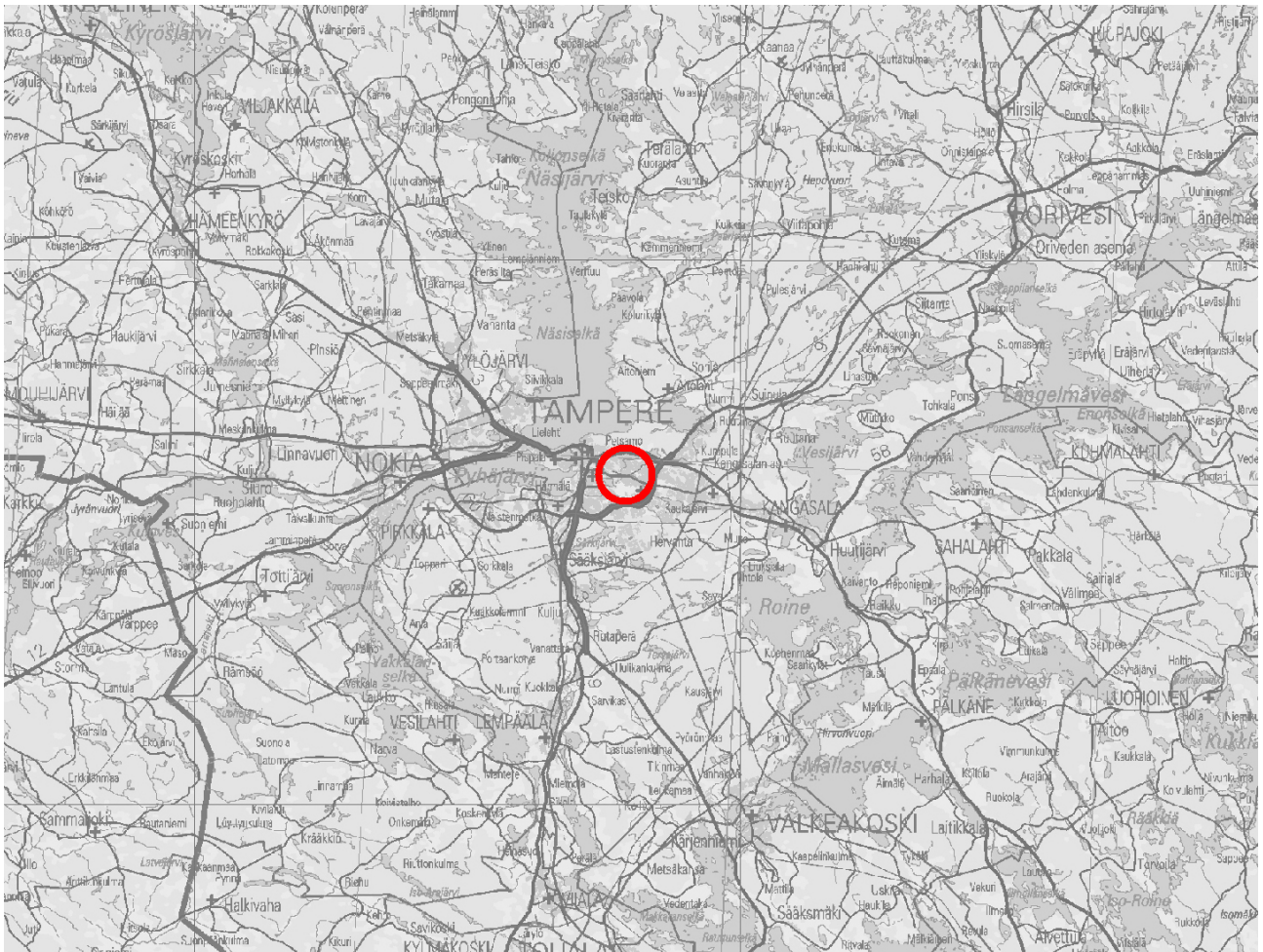
Kertomuksen sivumäärä: 26

SISÄLLYSLUETTELO

Arkisto- ja rekisteritiedot	2
Sisällysluettelo	3
Tiivistelmä	4
Lähestymiskartat	5
Tekstiosuus	8
Liite 1	24
Liite 2	25
Liite 3	26

TIIVISTELMÄ

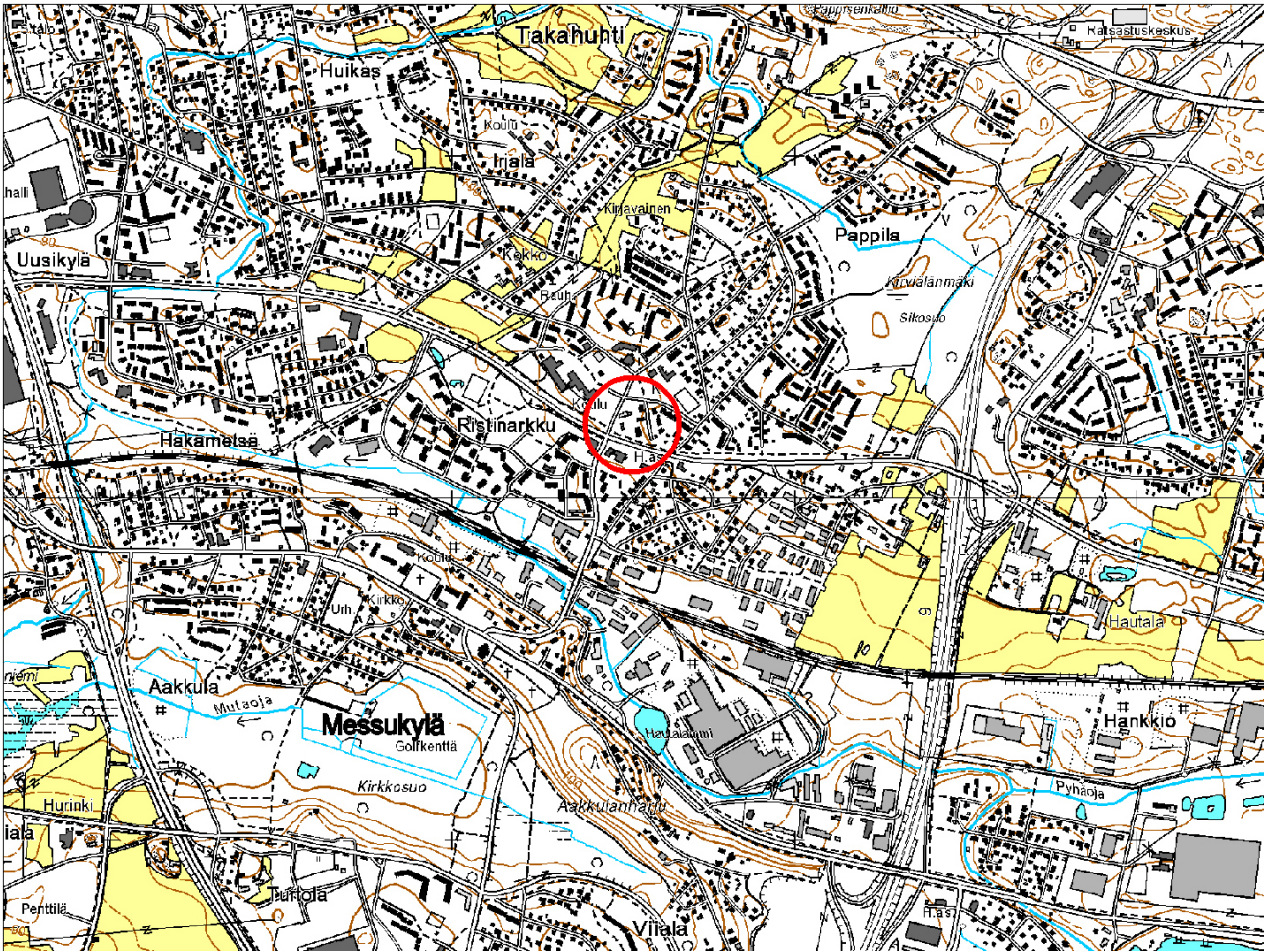
Elokuussa 2011 suoritettiin Tampereella Jankan tilan pihapiirissä arkeologinen tarkkuusinventointi. Osa Jankan talon pihapiiristä kuuluu Takahuhdin historialliseen kylätonttiin, minkä lisäksi lähialueilta tunnetaan useita rautakauden kiinteitä muinaisjäänöksiä. Koekuopituksen perusteella tontin kaakkoisosassa on säilynyt historiallista kylätonttia.

Maantiekarttaote tutkimusalueen sijainnista. Tutkimusalue osoitettu punaisella ympyrällä.

Mittakaava 1:500 000. Pohjakartta: Maanmittauslaitos, lupa PISA/020/2006.

Lisäykset pohjakarttaan: Teemu Tiainen.

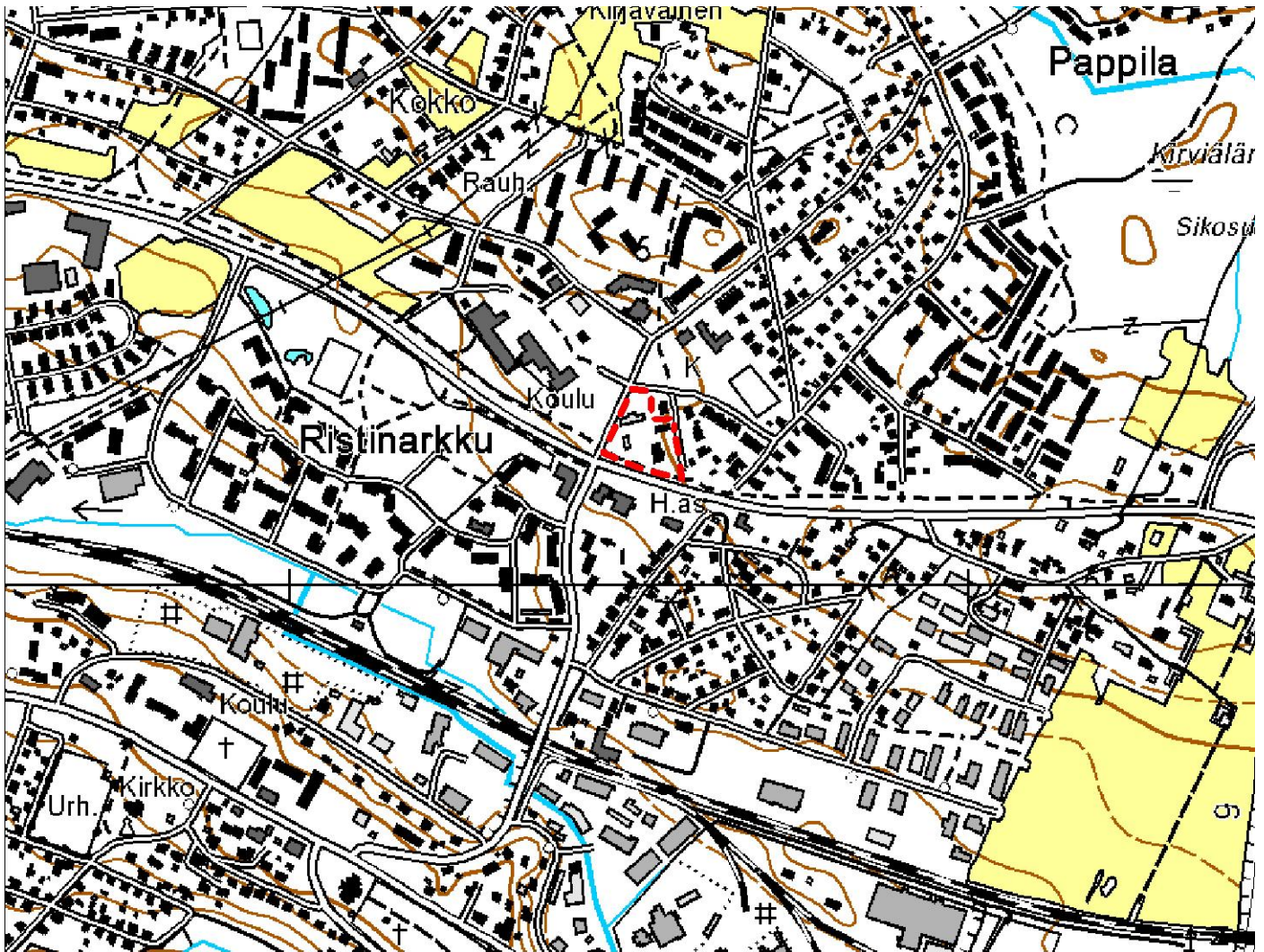

Peruskarttaote tutkimusalueen sijainnista. Tutkimusalue osoitettu punaisella ympyrällä.

Mittakaava 1:20 000. Pohjakartta: Maanmittauslaitos, lupa PISA/020/2006.

Lisäykset pohjakarttaan: Teemu Tiainen.

Peruskarttaote tutkimusalueen sijainnista. Tutkimusalue rajattu punaisella katkoviivalla.

Mittakaava 1:10 000. Pohjakartta: Maanmittauslaitos, lupa PISA/020/2006.

Lisäykset pohjakarttaan: Teemu Tiainen.

JOHDANTO

Elokuussa 2011 suoritettiin Tampereella Jankan tilan pihapiirissä arkeologinen tarkkuusinventointi. Jankan pihapiiri eli kortteli 5593 sijaitsee Itä-Tampereella Pappilan kaupunginosassa, jossa se jää Sammon valtatie, Hintsankadun, Pappilankadun ja Päärtinkadun muodostaman nelikulmion sisään. Osa Jankan talon pihapiiristä kuuluu Takahuhdin historialliseen kylätonttiin, minkä lisäksi lähialueilta tunnetaan useita rautakauden kiinteitä muinaisjäännöksiä. Kortteliin suunnitellaan asemakaavamuutosta ja rakennustöitä, joiden takia siellä oli Pirkanmaan maakuntamuseon 17. 12. 2008 antaman lausunnon nojalla suoritettava arkeologinen kenttätutkimus esitöineen. Tarkkuusininventoinnin nimellä kulkeva tutkimus suoritettiin kahden hengen voimin 17. – 26. 8., ja sen kenttätöväiheeseen (3 päivää) sisältyi 19 koekuopan kaivaminen. Kenttätöjohtajana toimi FM Sami Raninen ja apulaistutkijana HuK Teemu Tiainen. Viimeisenä kenttätöpäivänä museologian harjoittelija Tuomo Salonen oli avustamassa koekuopituksessa. Tutkimuksen tilaaja oli YIT Kiinteistötekniikka Oy ja kustannuksista vastasi maanomistaja.

Takahuhdin kylän historiasta

Takahuhdin historiallisen kylätontin välittömässä lähituntumassa sijaitsee useita rautakauden kiinteitä muinaisjäännöksiä. Kaivauksin on tutkittu Kukkojenkivenmäen runsaslöytöistä rökkiökalmistoa, joka ajoittuu jo merovingiaikaan, sekä epämääräistä Linnan rökkiöaluetta, jonka yhteydessä on todettu asuinpaikkakerrostuma (PKM 2005: 217). Nämä kohteet sijaitsevat kylätontin pohjoispuolella. Kylätontin kaakkoispuolelta Pappulanmäestä ja Veijankujalta (Veijan- eli Veijalanmäeltä) tunnetaan poltto(kenttä)kalmistoihin viittaavia viikinkiajan löytöjä (PKM 2005: 217; Salo 1988: 86 – 88). Kukkojenkivenmäen ja Veijankujan löytöihin sisältyy muun muassa miekkoja, mikä viittaa asutuksen suhteelliseen vaurauteen. Jonkin matkaa kylätontilta koilliseen sijaitsee vielä kultti- ja tarinapaikkana rekisteröity, mahdollisesti rautakautinen muinaisjäänös Sikosuo-nmäellä (PKM 2005: 218).

Unto Salo on katsonut kalmistojen osoittaman asutuksen syntyneen merovingiaikaisesta uudisasutuksesta, jonka alkuperälle on useita uskottavia vaihtoehtoja. Mikäli Takahuhdin nimi viittaa takamaalla harjoitettuun kaskiviljelyyn (etymologia ei ole varma), se voi palautua jo rautakaudelle ja liittyä alueella jo ennen kiinteän asutuksen syntyä esiintyneeseen ihmistoimintaan (Salo 1988: 107 – 108). Iidesjärven pohjasta otettujen siitepölynäytteiden perusteella jossain Takahuhdin lähetyillä, Messukylän alueella, onkin esiintynyt kaskiviljelyä jo esiroomalaisella ajalla (IYJM 2010: 11). Kaskiviljely voitaisiin vaihtoehtoisesti yhdistää myös kiinteän asutukseen syntyyn jo ennen kuin se ilmenee esineellisten kalmistojen muodossa. Joka tapauksessa kalmistolöydöt antavat perusteita olettaa, että Takahuhdissa on todennäköisesti ollut maata viljelevää, pysyvää ja ympärivuotista asutusta viimeistään merovingiajalla, ja että tällainen asutus on todennäköisesti jatkunut katkeamattomana rautakaudelta historialliselle ajalle, kuten Seppo Suvanto on otaksunut (1988: 215). Yhdessä runsaan puolentoista kilometrin päässä sijaitsevan Messukylän Vilusenharjun ruumiskalmiston kanssa Takahuhdin muinaisjäänökset muodostavat koko Tampereen alueen selkeimmin arkeologisoituneen rautakautisen asutuskeskittymän.

Pirkanmaalaiseksi rautakauden asutusmiljöökseksi Takahuhdin kylätontti lähiympäristöineen on jossain määrin poikkeuksellinen, koska se ei ainakaan nykyisellään sijaitse suuren vesistön lähituntumassa. Pyhäjärvelle on matkaa viitisen kilometriä (länteen) ja Näsijärven Aitolahdelle kolmisen kilometriä (luoteeseen). Toisaalta vain viitisensataa metriä kylätontin eteläpuolella virtaa Pyhäoja/Kyläoja, joka on yksi Pyhäjärveen idästä laskevan Viinikanojan valuma-alueen pienvesistä. Esihistoriassa Viinikanojan valuma-alueen pienet järvet Kaukajärvi ja Iidesjärvi olivat osa suurempaa Kangasalan – Tampereen välistä järviketjua, jonka kautta Roineen vedet laskivat Pyhäjärveen (Palomäki 2007: 10). Ei tiedetä varmuudella, missä vaiheessa tämä

vesiyhteys katkesi (IYJM 2010: 11). Pyhäojan nimeä on arveltu rautakautiseksi rajanimeksi: Takahuhdin ja Messukylän välinen historiallinen jakokuntaraja on kulkenut sen lähellä (Suvanto 1988: 179).

Tekstilähteissä ensimmäinen viittaus Takahuhdin kylään on vuodelta 1390, jolloin mainitaan Laurens Takahwktis–niminen henkilö. 1500-luvulla kylä oli Pirkkalan hallintopitäjän suurin: siinä oli vuonna 1540 jo 23 taloa (Suvanto 1988: 215). Ensimmäinen selvä viittaus Janka-nimiseen taloon on vuodelta 1589, mutta Suvannon tutkimusten mukaan talo oli todennäköisesti olemassa viimeistään 1400-luvun puolivälissä (Suvanto 1988: 217 – 218). Takahuhti kuului myöhäiskeskiajalta lähtien Messukylän kappeliin, josta tuli itsenäinen Messukylän seurakunta vuonna 1636.

Vanhin Takahuhdin kylää esittävä kartta on huonokuntoinen niittykartta vuodelta 1763. Kartta esittää suurta ryhmäkylää, joka sijaitsee tienristeyksessä. Alun perin ilmeisesti juuri tähän risteykseen viitannut nimi *Ristinarkku* on säilynyt nykyaikaan Sammon valtatie eteläpuolisen kaupunginosan nimenä. Alla kuvattu Takahuhdin kylän isojakokartta on vuodelta 1793.

Kuva 1: Kortteli 5593 asemoituna vuoden 1793 isojakokartan päälle. Pohjakartta: Nathan Lilius 1793, kansallisarkisto H51a 17/3. Ei mittakaavassa. Lisäykset pohjakarttaan: Teemu Tiainen.

Suvannon mukaan vuoden 1544 maakirjassa on käyty läpi kylän taloja järjestyksessä, joka osoittaa talotonttien sijainneen jo silloin samoilla paikoilla kuin isojaon aikana (Suvanto 1988: 216 – 217). Arajärvi (1954: 373) ja Suvanto (1988: 214) ovat julkaisseet muistinvaraisesti piirretyn kartan, joka esittää kylän

talotonttien sijaintia vuonna 1870 ja jonka avulla voidaan Suvannon mukaan kuvata jo keskiaikaisten talotonttien sijainti. Kartan mittasuhteissa on kuitenkin isoja virheitä, joiden takia sitä ei inventoinnin esitöissä kyetty asemoimaan muiden karttojen päälle. Takahuhdin ryhmäkylä on kuvattu myös vuonna 1903 toimituskartassa.

Kuva 2: Kortteli 5593 asemoituna vuoden 1903 toimituskartan päälle. Pohjakartta: 1903, "Toimituskartta Takahuhdin kylän ja Pappilan yksinäiskirkkoherranvirkaatalon kaikista tiluksista Messukylän pitäjässä Pirkkalan kihlakuntaa ja Hämeen lääniä". Kansallisarkisto H51a 17/49 ja 50. Ei mittakaavassa. Lisäykset pohjakarttaan: Teemu Tiainen.

Vielä vuosina 1946 ja 1956 otetut ilmakuvat esittävät maatalousmaisemassa sijaitsevaa asutuskeskittymää. Isojakokartassa kuvatut tielinjaukset olivat vielä tässä vaiheessa säilyneet varsin hyvin.

Messukylän kunta, johon Takahuhdin kylä kuului, liitettiin Tampereeseen vuonna 1947. 1970- ja 1980-lukujen kuluessa Takahuhdin kylätontti lähialueineen muuttui taajaan rakennetuksi kaupunkiympäristöksi. Muutoksen yhteydessä alueen tiestö on kokenut suuria muutoksia, mutta joitakin isojakokartassa näkyviä linjauksia on yhä olemassa.

Kuva 3: Kortteli 5593 asemituna vuonna 1946 otetun ilmakuvan päälle. Pohjakuva: Tampereen kaupunki. Lisäykset pohjakuvaan: Teemu Tiainen.

Korttelin 5593 historiasta

Tutkittavana ollut Jankan pihapiiri eli kortteli 5593 on kaupungistumisen myötä jäänyt Sammon valtatie, Päärtinkadun, Pappilankadun ja Hintsankadun muodostaman nelikulmion sisään. Näistä kaduista Päärtinkatu tontin itäpuolella on säilyttänyt jo isojakokartassa (1793) näkyvän kylänraitin (Tammerkosken tie) linjausta. Sekä isojakokartta että vuoden 1903 toimituskartta osoittavat, että nykyisen korttelin 5593 alueella on sijainnut Takahuhdin kylän viiden luoteisimman talotontin aluetta. Näistä tonteista kolme pohjoisinta on sijainnut korttelissa kokonaisuudessaan, neljäs suurimmaksi osaksi ja viides (eteläisin) vain pieneltä osalta. Toimituskarttaan on kuvattu tonteilla sijainneita rakennuksia. Korttelin pohjois- ja länsiosassa on isojakokartan ja toimituskartan mukaan ollut peltoa.

Arajärven (1954: 371) julkaiseman kartan perusteella korttelin 5593 alueella kokonaan tai osittain sijainneet talotontit olivat vuonna 1781 pohjoisesta etelään lueteltuina seuraavat: Lusa, Rahola, Janka, Kyrölä ja Huikas. Nämä voitaneen yhdistää isojakokartan tontteihin. Vuoden 1870 tilannetta esittävän, muistinvaraisesti piirretyn kartan mukaan Rahola oli tässä vaiheessa siirtynyt kylänraitin toiselle puolelle, pois korttelin 5593 alueelta (Arajärvi 1954: 373). Korttelin alueella olisi tässä tapauksessa sijainnut vuonna 1870 ilmeisesti vain neljän tontin osia. Vuoden 1903 toimituskartassa on kuitenkin kuvattu taas viisi korttelin alueelle kokonaan tai osittain sijoittuvaa tonttia. Seppo Suvanto on esittänyt vuoden 1870 karttaa pohjana käyttäen rekonstruktion, jonka mukaan korttelin alueella olisi keskiajalla sijainnut ainakin Irjaisten (Huikas), Kalamiehen (Janka ja Kyrölä) ja Harran tontit. Lisäksi Suvanto vie keskiajalle myös Rahoan (Rahola) tontin, jonka hän tekstissään sijoittaa vastoin käyttämänsä karttapohjaa mutta vuoden 1781 tilanteen mukaisesti Jangan/Kalamiehen tontin viereen (Suvanto 1988: 214 – 218).

Kuva 4: Vuoden 1793 isojakokartan mukaisen kylätontin luoteisosassa (vaaleanvioletti alue) asemoituna kantakartan päälle. Kuvassa keskellä kortteli 5593 Hintsankadun ja Päärtinkadun välissä. Kartta: Tampereen kaupunki. Lisäykset pohjakarttaan: Teemu Tiainen.

Nykyisen Jankan pihapiirin kuvaus

Kortteli 5593 on nykyisin jaettu kahteen tonttiin. Korttelin luoteisosassa sijaitseva tontti 5593-3 muodostaa maanomistajan asuinkäytössä olevan pihapiirin, jonka asuinrakennus on 1980-luvulta. Muu osa korttelista muodostaa tontin 5593-4, joka oli arkeologisen tarkkuusinventoinnin kohdealue. Korttelin lounaiskulma Hintsankadun ja Sammon valtatie risteyksessä (tontin lounaisimman rakennuksen länsipuolella) on rajattu pensasaidalla erilleen tontista, eikä sitä koekuopitettu, koska se jäi pihapiiriin ja rakennussuunnitelmien ulkopuolelle. Karttaliitteessä ja kuvassa 4 kuvatut tontin rakennukset ovat vuoden 2011 tilanteessa olleet muutaman vuoden tyhjiillään. Tontin kaakkoisosassa on vuonna 1920 valmistunut klassistinen Jankan tilan päärakennus ja sen pohjoispuolella vuonna 1918 valmistunut luhtiaitta (TKR 1998: 240). Luhtiaitan luoteispuolella sijaitsee 1940-luvulla rakennettu navetta (maanomistajan antama tieto) ja pihapiiriin länsiosassa puinen asuin- ja varastorakennus, johon liittyy kasvihuone. Lisäksi pihapiiriin keskellä (koekuopan 11 ympäristössä) on maanomistajan antamien tietojen mukaan ollut rakennus, joka on myös

kuvattu vuoden 1961 peruskartassa (peruskarttalehti 212312, Aitolahti). Pihan tässä osassa sijaitseva kumpare, joka on kuvattu karttaliitteissä (ks. kuva 4 ja liite 1), liittyy em. rakennuksen purkuun.

Pihalla on runsaasti erilaisia istutuksia ja muutamia rautaisia lyhtypylväitä. Jankan pihapiirin rakennushistoriallinen arvoluokitus on RKM II (erittäin merkittävä, alkuperäisyysaste suuri) (TKR 1998: 13, 240).

Tontin 5593-4 luoteisin osa, jonne tehtiin koekuopat 16 ja 17, on kartta- ja ilmakeuhva-aineiston perusteella on ollut viljelykäytössä, ja maanomistajan antamien tietojen mukaan siellä on sijainnut perunamaa.

TUTKIMUS- JA DOKUMENTOINTIMENETELMÄT

Tarkkuusinventoinnin yhteydessä tontin nykyinen maanpinta tarkastettiin, minkä jälkeen alueelle kaivettiin 19 koekuoppaa.

Koekuoppia kaivettiin tontin kaikkiin osiin. Tiheimmin koekuoppia kaivettiin tontin kaakkoisosaan, Päärtinkadun eteläpään lähelle, koska tällä alueella havaittiin selkeimmät viitteet muinaisjäännöksestä. Koekuoppa 18 jouduttiin sijoittamaan lähelle viereisen rakennuksen seinälinjaa, koska koekuopan pohjoispuolella oli laaja oksa- ja risukasa, jonka siirtämiseen ei kenttätöön yhteydessä ollut aikaa. Koekuopat 16 ja 17 jouduttiin sijoittamaan melko lähelle toisiaan puunjuurien väistämiseksi.

Koekuoppien sijoittelussa otettiin huomioon myös tilaajan antamat tiedot tonttia koskevista alustavista rakennussuunnitelmista. Jokaisen suunnitteilla olevan rakennuksen kohdalle on kaivettu 1 – 2 koekuoppaa. Koska alustavat rakennussuunnitelmat luovutettiin kenttätöntekijöiden käyttöön luottamuksellisesti vain arkeologisen kenttätöön suunnittelua varten, niitä ei ole sisällytetty kenttätöökertomukseen.

Koekuopat avattiin lapiolla. Lapioitua maata ei pääsääntöisesti seulottu. Kaikki maakerrokset, joita pidettiin arkeologisesti kiinnostavina, kaivettiin huolellisesti lastalla. Useimmat koekuopat kuvattiin digitaalikameralla.

Koekuoppien sijainnit mitattiin rakennuksista kulmaprisman ja mittanauhan avulla ja merkittiin pohjana käytettyyn kantakarttaan.

KOEUOPPIEN KUVAUKSET

Koekuoppien sijainnit on kuvattu karttaliitteessä. Kaikki koekuopat olivat kooltaan 50 x 50 cm, ellei koekuopan kuvauksen kohdalla toisin mainita. Koekuoppien pintakorkeudet mitattiin käyttäen lähtökorkeutena Sammon valtatie eteläpuolella linja-autoaseman edessä sijaitsevaa kiintopistettä, jonka korkeus on 98.641.

Koekuoppa 1

Koekuopan pintakorkeus: 99,81 mpy

Koekuopan enimmäissyvyys maanpinnasta: 55 cm.

Havaitut kerrokset:

1) 0 – 40 cm:n syvyydessä tummanruskea, kuohkea multa

3) 40 – 55 cm:n syvyydessä vaaleanruskea hiesu, tulkittiin pohjamaaksi

Multakerroksesta (1. kerros) löytyi muutama palamattoman luun pala, yksi tiilenpala, muovia ja paperia. Vaaleanruskeasta hiesusta (2. kerros) ei tehty löytöjä.

Koekuoppa 2

Koekuopan pintakorkeus: 99.99 mpy

Koekuopan enimmäissyvyys maanpinnasta: 53 cm.

Havaitut kerrokset:

- 1) 0 – 27 cm:n syvyydessä tummanruskea multa, seassa hiekkaa
- 2) 27 – 34 cm:n syvyydessä oranssinruskea hiekka
- 3) 34 – 52 cm:n syvyydessä noensekainen, multainen, sitkeä hiesu
- 4) 52 cm ja syvempänä: harmaansininen savi, tulkittiin pohjamaaksi

Multakerroksesta (1. kerros) löytyi tiiltä, luuta, 1900-luvun pullolasia ja peltiämpärin jäännös. Oranssinruskeasta hiekasta (2. kerros) ei tehty löytöjä. Multaisesta hiesusta (3. kerros) löytyi tiiltä, palamatonta luuta, hiiltä ja muutama palanut kivi, jotka eivät muodostaneet rakennetta. Pohjasavesta ei tehty löytöjä.

Kuva 5: Koekuoppa 2:n pohjoisprofiili. Kuvaaja: Sami Raninen

Koekuoppa 3

Koekuopan pintakorkeus: 99.90 mpy

Koekuopan enimmäissyvyys: 40 cm.

Koekuopan koko poikkeuksellisesti 50 x 100 cm (itä– länsi-suunnassa).

Havaitut kerrokset:

- 1) 0 – 22 cm:n syvyydessä tummanruskea, kuohkea multa
- 2) 22 – 40 cm:n syvyydessä hyvin tumma, maatuneen orgaanisen aineksen sekainen likamaa
- 3) Pohjamaaksi tulkittu vaalea hiesu

Koekuopan länsiprofiilissa erottui em. kerrosten lisäksi 20 – 27 cm:n syvyydessä hiekkakerros.

Multakerroksesta löytyi tiiltä, resenttiä punasavikeramiikkaa ja palamatonta luuta. Likamaasta (2. kerros) löytyi käsitekoiselta vaikuttava rautanaulan kanta.

Kuva 6: Koekuoppa 3:n eteläprofiili. Kuvaaja: Sami Raninen

Koekuoppa 4

Koekuopan pintakorkeus: 100.26 mpy

Koekuopan koko poikkeuksellisesti 50 x 100 cm (pohjois– etelä–suunnassa).

Koekuopan enimmäissyvyys: 45 cm.

Havaitut kerrokset:

- 1) 0 – 30 cm:n syvyydessä ruskea multa, kerroksen alaosassa runsaasti hiiltä.
- 2) 30 – 45 cm:n syvyydessä hieno vaaleanruskea hiekka, seassa hieman hienorakeisempaa maalajitetta.

Kuopan etelälaidassa tuli osittain esiin iso kivi, jota ei voitu poistaa, ja jonka ympärillä oli hiilikeskittymä.

Multakerroksesta löytyi tiiltä ja resenttiä lasia. Edellä mainitun ison kiven liepeillä oli multakerroksen alaosassa löytökeskittymä, johon sisältyi hiiltä, tiiltä, palamatonta luuta, lasitettua punasavikeramiikkaa (kuvattu) ja liitupiipun varren katkelma (kuvattu). Nämä löydöt tulivat esiin 20 – 30 cm:n syvyydestä. Hiekkakerros (2. kerros) oli löydötön.

Kuva 7: Koekuoppa 4:n itäprofiili. Kuvaaja: Sami Raninen

Kuva 8: Koekuoppa 4:n löytöjä. Kuvaaja: Teemu Tiainen.

Koekuoppa 5

Koekuopan pintakorkeus: 99.87 mpy

Koekuopan enimmäissyvyys: 55 cm.

Havaitut kerrokset ja rakenteet:

- 1) 0 - 18 cm:n syvyydessä puutarhamultaa
- 2) 18 – 35 cm:n syvyydessä hyvin hienoa hiekkaa
- 3) 35 cm:n syvyydessä muovinen jätevesiputki tms.
- 4) 35 – 55 cm:n syvyydessä, muovisen putken alapuolella pohjamaaksi tulkittu hiesu.

Hiekkakerroksesta löytyi resenttiä pullo- ja astialasia.

Koekuoppa 6

Koekuopan pintakorkeus: 99.54 mpy

Koekuopan enimmäissyvyys: 80 cm.

Havaitut kerrokset:

- 1) 0 – 15 cm:n syvyydessä puutarhamulta
- 2) 15 – 35/40 cm:n syvyydessä soran sekainen multa
- 3) 35/40 – 80 cm:n syvyydessä vaaleanruskeanharmaa hyvin hieno hiekka, sekoittuneen oloinen.

Kuopan länsiprofiilissa erottui lisäksi 5) likamaalinssi 32 – 46 cm:n syvyydessä.

Puutarhamullasta (1. kerros) löytyi resenttiä tiiltä yms. 3. kerroksen yläosassa (35/40 – 50 cm:n syvyydessä) oli runsaasti tiiltä, hiiltä, palamatonta uuta, punasavikeramiikkaa ja Arabian leimalla varustettu keittolautasen pohjapala. Likamaalinssissä oli tiiltä, hiiltä, resentti rautanaula ja resentti punasavikeramiikan pala.

Kuopan länsilaidalla kulki 50 cm:n syvyydessä pohjois–etelä– suuntainen kuparilanka (ukkosenjohdatin?).

Koekuoppa 7

Koekuopan pintakorkeus: 98.92 mpy

Koekuopan enimmäissyvyys: 65 cm.

Havaitut kerrokset:

- 1) 0 – 5 cm:n syvyydessä ohut puutarhamultakerros
- 2) 5 – 60 cm:n syvyydessä tiivistä hiekan ja hienorakeisen maalajitteen sekaista, mylläntynyttä maata.
- 3) 60 – 65 cm:n syvyydessä pohjamaaksi tulkittu vaalea hiesu.

Noin puolet koekuopan pinta-alasta kattoi länsiprofiiliin jatkuva iso kivi, jonka ylin kohta oli 45 cm:n syvyydessä, ja joka jatkui pohjahiesuun.

2. kerroksesta löytyi tiiltä, resenttiä tasolasia ja luuta.

Koekuoppa 8

Koekuopan pintakorkeus: 98.54 mpy

Koekuopan enimmäissyvyys: 43 cm.

Havaitut kerrokset:

- 1) 0 – 15 cm:n syvyydessä puutarhamultaa
- 2) 15 – 38 cm:n syvyydessä mullansekainen hienorakeinen (savimainen) maa, jossa paljon eri kokoisia kiviä
- 3) 38 – 43 cm:n syvyydessä pohjamaaksi tulkittu sinertävä savi.

Puutarhamullasta (1. kerros) löytyi resenttiä lasia, fajanssia, posliinia ja tiiltä. Mullansekaisesta hienorakeisesta kerroksesta (2. kerros) löytyi samanlaista materiaalia kuin edellä, kuitenkin siten että löydöt loppuivat kerroksen pohjaa lähestyttäessä.

Koekuoppa 9

Koekuopan pintakorkeus: 98.26 mpy.

Koekuopan enimmäissyvyys 40 cm.

Havaitut kerrokset:

- 1) 0 – 12 cm:n syvyydessä puutarhamultaa
- 2) 12 – 26 cm:n syvyydessä tiivis vaaleanruskea ”savinen” (hienorakeisen maalajitteen sekainen) multa.
- 3) 26 – 33 cm:n syvyydessä kuten edellä, paitsi että hienorakeista lajitetta hieman enemmän
- 3) 33 – 40 cm:n syvyydessä pohjamaaksi tulkittu siniharmaa savi.

Puutarhamullasta (1. kerros) löytyi lasia ja tiiltä. 2. kerroksesta löytyi kiväärin hylsy, tiiltä ja fajanssinpala. 3. kerroksesta löytyi tiiltä ja muutama hiilenpala.

Koekuoppa 10

Koekuopan pintakorkeus: 99.36 mpy

Koekuopan kaivaminen keskeytettiin, kun 45 cm:n syvyydessä tuli vastaan sähkökaapeli (keltaista aaltomuovia). Tilalle kaivettiin hieman pohjoisemmaksi koekuoppa 12.

Koekuoppa 11

Koekuopan pintakorkeus: 99.33 mpy

Koekuopan kaivaminen keskeytettiin, kun 45 cm:n syvyydessä tuli vastaan betonirakenne.

Koekuoppa 12

Koekuopan pintakorkeus: 99.38 mpy

Koekuopan enimmäissyvyys 45 cm.

Havaitut kerrokset:

- 1) 0 – 8 cm:n syvyydessä puutarhamulta.
- 2) 8 – 13 cm:n syvyydessä karkea harmaa hiekka.
- 3) 13 – 18 cm:n syvyydessä noensekainen hiekka.
- 4) 18 – 28 cm:n syvyydessä vaalea hiekka.
- 5) 28 – 40 cm:n syvyydessä karkea harmaa hiekka.
- 6) 40 – 45 cm:n syvyydessä pohjamaaksi tulkittu hiesu.

Noensekaisesta hiekkakerroksesta (3. kerros) löytyi palanutta tiiltä, tarkemmin määrittelemätöntä kuonaantunutta ainetta ja irtonainen betonipaakku.

Koekuoppa 13

Koekuopan pintakorkeus: 99.85 mpy.

Koekuopan enimmäissyvyys: 60 cm.

Havaitut kerrokset:

- 1) Puutarhamulta.
- 2) Noin 60 cm:n syvyyteen asti voimakkaasti mylläntynyttä ja koostumukseltaan sekoittunutta maata.
- 3) Pohjamaaksi tulkittu vaaleanharmaa hiesu.

Noin 40 cm:n syvyydessä oli 2. kerroksen seassa resenttien löytöjen keskittymä (mm. kumisaappaan pohja, Alko-pullonkorkki ja tiiltä).

Koekuoppa 14

Koekuopan pintakorkeus: 100.08 mpy

Koekuopan enimmäissyvyys: 60 cm.

Havaitut kerrokset:

- 1) 0 – 5 cm:n syvyydessä puutarhamulta.
- 2) 5 – 10 cm:n syvyydessä harmaa hiesu.
- 3) 10 – 30 cm:n syvyydessä ruskea, maatuneen aineksen sekainen hiekka.
- 4) 30 – 55 cm:n syvyydessä ruskea hiekka.
- 5) 55 – 60 cm:n syvyydessä pohjamaaksi tulkittu harmaa hiesu.

Kaikista kerroksista paitsi pohjamaasta (5. kerros) löytyi pieni määrä tiiltä, kerroksista 2. ja 3. myös resenttiä keramiikkaa.

Koekuoppa 15

Koekuopan pintakorkeus: 99.87 mpy

Koekuopan enimmäissyvyys: 90 cm.

Havaitut kerrokset:

- 1) 0 – 20 cm:n syvyydessä puutarhamulta
- 2) 20 – 28 cm:n syvyydessä hiekkainen palokerros, sisältää määrittelemätöntä kuonaantunutta ainetta.
- 3) 28 – 43 cm:n syvyydessä vaaleanruskea, sekoittunut hiekan, soran ja hiesun sekainen maa.
- 4) 43 – 53 cm:n syvyydessä tummanharmaa hiekka.

5) 53 – 63 cm:n syvyydessä vaalea ”kermakahvinvärinen” hiesu.

6) 63 – 90 cm:n syvyydessä tumma maatuneen aineksen sekainen hiekka (likamaata).

7) Pohjamaaksi tulkittu harmaa hiesu.

Koekuopan eri kerroksista löytyi resenttiä keramiikkaa ja astialasia, 6. kerroksesta tiiltä ja nautaeläimen palamaton leukaluu.

Koekuoppa 16

Koekuopan pintakorkeus: 98.29 mpy

Koekuopan enimmäissyvyys 53 cm.

Havaitut kerrokset:

1) 0 – 5 cm:n syvyydessä puutarhamulta.

2) 5 – 50 cm:n syvyydessä mylläntynyt hiesu.

3) 50 – 53 cm:n syvyydessä pohjamaaksi tulkittu harmaa hiesu.

2. kerroksesta löytyi tiiltä.

Koekuoppa 17

Koekuopan pintakorkeus: 98.15 mpy

Koekuopan enimmäissyvyys 32 cm.

Havaitut kerrokset:

1) 0 – 5 cm:n syvyydessä puutarhamulta.

2) 5 – 30 cm:n syvyydessä mylläntynyt hiesu.

3) 30 – 32 cm:n syvyydessä pohjamaaksi tulkittu harmaa hiesu.

Koekuopasta ei tehty löytöjä.

Koekuoppa 18

Koekuopan pintakorkeus: 97.96 mpy

Koekuopan enimmäissyvyys: 32 cm.

Havaitut kerrokset:

1) 0 – 20 cm:n syvyydessä puunkuorintajäte- ja puutarhamultakerros.

2) 20 – 30 cm:n välillä hiekkaa.

3) 30 – 32 cm:n välillä pohjamaaksi tulkittu harmaa hiesu.

Koekuopasta ei tehty löytöjä.

Koekuoppa 19

Koekuopan pintakorkeus: 99.95 mpy.

Koekuopan enimmäissyvyys: 90 cm.

Havaitut kerrokset:

- 1) 0 – 5 cm:n syvyydessä puutarhamulta.
- 2) 5 – 90 cm:n syvyydessä harmaa multainen hiesu.

Pohjamaata ei saatu näkyviin. T-kairalla otettiin kuopan pohjasta näyte, jonka mukaan multainen hiesumaa jatkuu vielä 115 cm:n syvyydessä.

Multaisesta hiesukerroksesta löytyi tiiltä ja hevosenkenkänaula. Kerros sisältää myös hiiltä. Kairausnäytteessä hiiltä oli vielä noin 110 cm:n syvyydessä.

LÖYDÖT JA NÄYTTEET

Löytöjä ei säilytetty eikä niille pyydetty KM-päänumeroa. Osa löydöistä kuvattiin. Näytteitä ei otettu.

YHTEENVETO JA PÄÄTELMÄT

Tutkimusalueelta löydettiin joitakin viitteitä kiinteästä muinaisjäänneksestä. Koekuopissa 2, 3, 4 ja 15 havaittiin syvällä pihan nykyisen pinnan alapuolella olevaa likamaata. Ajoittavia löytöjä likamaakerroksesta saatiin erityisesti koekuopasta 4, josta löytyi liitupiipun varren katkelma ja lasitettua punasavikeramiikkaa. Koekuopassa 4 havaittiin myös kivi, joka saattaa olla rakenteen osa. Koekuopassa 19 hiiltä sisältävä sekoittunut mullansekainen maa ulottuu anomaalisen syvälle, mutta ilmiön liittäminen kylätonttiin on epävarmaa.

Suuri syvällä nykyisen maanpinnan alla oleva kivi havaittiin myös koekuopassa 7, mutta täällä kivi sijaitti myllääntyneessä kerroksessa (peltokerroksessa?), josta tehtiin vain resentejä löytöjä. Kaikissa muissa koekuopissa havaitut ihmistoimintaan viittaavat jäljet tulkittiin resenteiksi, eikä niiden voida katsoa viittaavan kiinteään muinaisjäännekseen. Koekuopituksen perusteella vaikuttaa siltä, että 1900-luvun asutus rakennus- ja maansiirtotöineen on tehokkaasti hävittänyt kylätontin varhaisempaan historiaan liittyviä rakenteita ja kulttuurikerroksia. Kenttätyöolosuhteet olivat hyvät ja koekuoppien kaivu huolellista, joten havaintoja voi pitää luotettavina.

Koekuopan 15 likamaa jää irralliseksi havainnoksi, eikä sen yhteydestä löydetty mitään ajoituksellisesti suuntaa-antavaa. Tontin kaakkoisosaan voidaan koekuoppien 2, 3 ja 4 perusteella rajata säilyneeksi arvioitu muinaisjäännealue. Muinaisjäännetulkinnan perusteena ovat likamaakerroshavainnot ja koekuopan 4 runsas löytöaineisto, joka viittaa kylätonttiin. Pihan muissa osissa ei kiinteää muinaisjäännettä voitu koekuopituksessa todeta.

Tampereella 9. 9. 2011

Sami Raninen

LÄHTEET:

Arajärvi, Kirsti 1954: *Messukylän – Teiskon – Aitolahden historia*. Messukylän historia 1. Tampereen kaupunki, Teiskon ja Aitolahden kunnat.

IYJM 2010: *Iidesjärven ympäristö- ja maisemaselvitys*. Tampereen kaupunki. Tampereen infratuotanto liikelaitos, suunnittelupalvelut. Selvitykset ja arvioinnit 2009, tarkistettu 2. 8. 2010.

Palomäki, Risto 2007: *Tampereen kaupungin alueella sijaitsevien järvien kehitys ja niiden vedenlaatu 1990 – 2005*. Tampereen kaupunki. Ympäristöpalvelujen julkaisuja 1/2007.

PKM 2005: *Pirkanmaan kiinteät muinaisjäännökset, osa II*. Pirkanmaan liitto & Pirkanmaan maakuntamuseo: Tampere 2005.

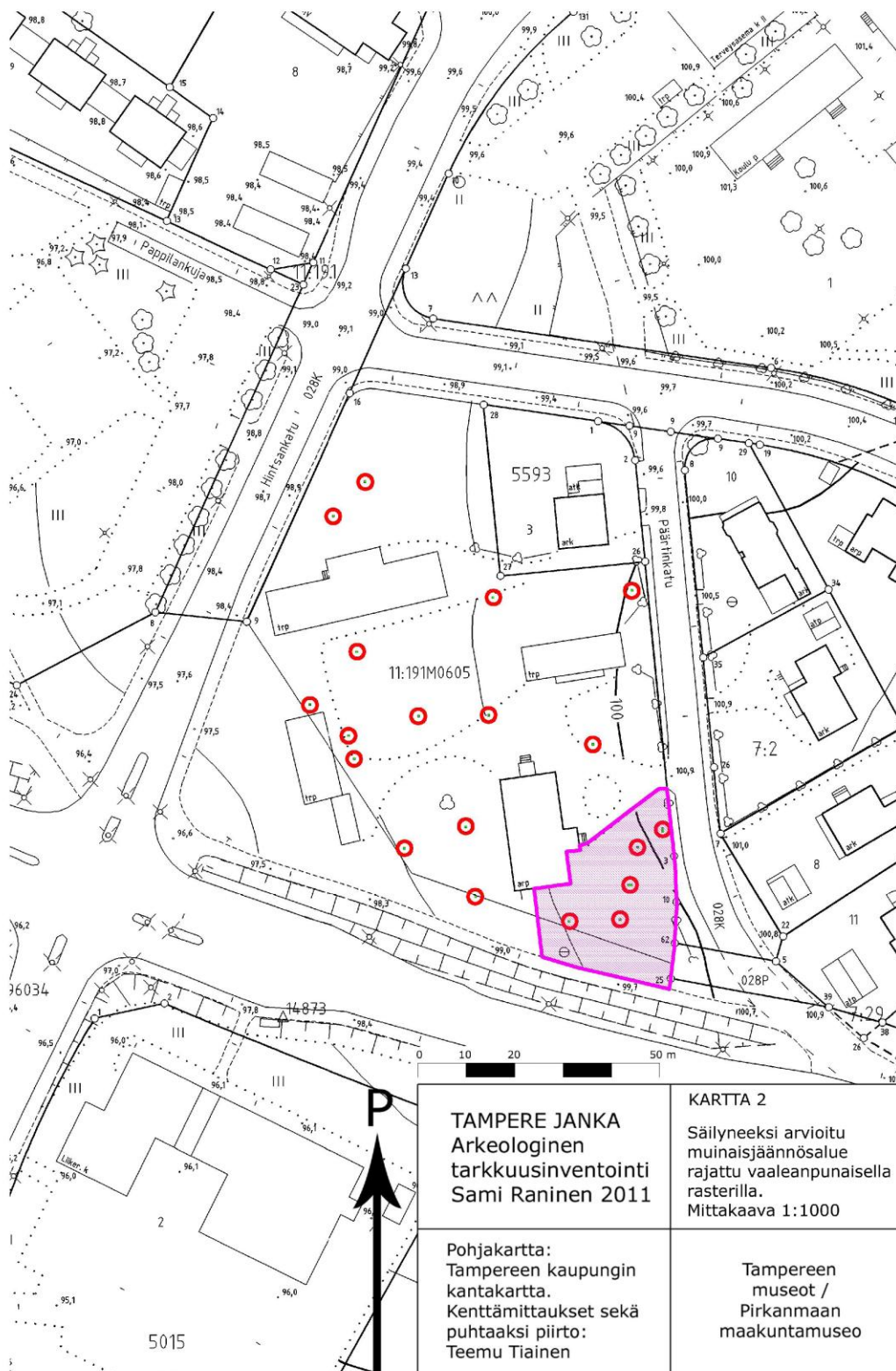
Salo, Unto 1988: Tampereen esihistoria. *Tampereen historia 1: Vaiheet ennen 1840-lukua*: 52 - 159. Tampereen kaupunki.

Suvanto, Seppo 1988: Talonpoikainen Tampere keskiajalta 1600-luvun puoliväliin. *Tampereen historia 1: Vaiheet ennen 1840-lukua*: 160 – 313. Tampereen kaupunki.

TKR 1998: *Tampereen kantakaupungin rakennuskulttuuri 1998*. Tampereen kaupunki. Ympäristötoimi kaavoitusyksikkö, julkaisuja 2/98.

LIITE 3 (TAMPERE JANKA)

KUVATALLENNELUETTELO

Alanumero	Aihe	Pvm	Kuvaaja
1	Koekuoppa 2, pohjoisprofiili	19.8.	SR
2	Koekuoppa 3, eteläprofiili	19.8.	SR
3	Koekuoppa 4, kivi ja itäprofiili	19.8.	TT
4	Koekuoppa 5, lounaisprofiili	19.8.	SR
5	Koekuoppa 6, länsiprofiili, ukkosenjohdatin(?) ja likamaalinssi	19.8.	TT
6	Koekuoppa 8, länsiprofiili	19.8.	TT
7	Koekuoppa 7, itäprofiili	22.8.	SR
8	Koekuoppa 11, luoteisprofiili	22.8.	SR
9	Koekuoppa 12, lounaisprofiili	22.8.	SR
10	Koekuoppa 14, koillisprofiili	23.8.	SR
11	Koekuoppa 15, koillisprofiili	23.8.	SR
12	Koekuoppa 16, pohjoisprofiili	23.8.	SR
13	Koekuoppa 16, eteläprofiili	23.8.	SR
14	Koekuoppa 17, pohjoisprofiili	23.8.	SR
15	Koekuoppa 19, itäprofiili	23.8.	SR
16	Punasavikeramiikka koekuopasta 1	25.8.	TT
17	Punasavikeramiikkaa, luuta ja liitupiipun varren katkelma koekuopasta 4	25.8.	TT
18	Punasavikeramiikkaa, luuta ja rautanaula koekuopasta 6	25.8.	TT

Lyhenteet:

SR = Sami Raninen

TT = Teemu Tiainen

